

Lietuvių filologijos ir filologijos kryptių vykdomų studijų programų 2014 m. vertinimo apžvalga

2014 m. gegužės mėnesį ekspertų grupė vertino 9 filologijos ir lietuvių filologijos kryptių vykdomas studijų programas dviejose Lietuvos aukštosiose mokyklose – Šiaulių ir Klaipėdos universitetuose.

Abu universitetai gali būti laikomi regioniniais, pasižymi studentų skaičiaus mažėjimo tendencijomis. Dėl to ieškoma nišų, galinčių padėti išsaugoti prioritetinę Lietuvos valstybėje lituanistiką nuo visiško sunykimo šiose mokyklose. Tam tikromis nišos paieškomis galima paaikškinti lietuvių filologijos papildymą įvairiomis specializacijomis (lietuvių filologija ir komunikacija, lietuvių filologija ir švedų kalba ir pan.). Kadangi lituanistinių disciplinų blokas iš esmės panašus, visas programas galima apibendrinti.

Akivaizdu, kad programos pasirinkimą lemia ne jos kokybė, o kiti, dažniausiai „išoriniai“, veiksniai: pirmiausia aukštosios mokyklos reitingai (ir įvaizdis) visos Lietuvos mastu, galimybės įsitvirtinti darbo rinkoje baigus pasirinktą programą – ir ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje. Kai kurios ekspertuotos programos šiuo metu yra neveikiančios, taigi jų vertinimas negali būti išsamus ir visapusiškas.

Absoliuti dauguma vertintų programų yra taikomojo pobūdžio, dažniausiai jį parodo papildoma specializacija, tiesa, niekaip neatsispindinti nei diplome, nei kokiam kitame aukštosios mokyklos baigimo dokumente. Ekspertų nuomone, specializacija turėtų atsispindėti ne vien diplomo priede, absolventams turėtų būti suteikiama papildoma kvalifikacija. Ir ši problema turėtų būti sprendžiama aukštesniu – ministerijos – lygiu.

Kita vertus, specializacijų formalizavimo kelių ir galimybių turėtų ieškoti ir pačios aukštosios mokyklos, o ypač – ekspertuotų programų komitetai, šiam klausimui neskyrę reikiamo dėmesio. Susidarė įspūdis, kad programų kokybė ir studijų kontrole iki šiol tradiciškai daugiau rūpinasi katedros. Nepakankamai į programų vertinimą įtraukiami studentai, Komitetų vaidmuo gana fragmentiškas, taigi gerokai stiprintinas.

Vizitų metu pastebėta, kad ne visada aukštosios mokyklos palaiko nuolatinius ryšius su programų absolventais ir socialiniais partneriais. Taigi ne visada išnaudojamos būsimojo darbo paieškos ir praktikų galimybės. Poreikis stiprinti programų viešinimą, bendradarbiavimą su socialiniais partneriais ir kt. vis dar išlieka aktualus.

Lyginant su ankstesnių vertinimų duomenimis, programose jau nusistovėjęs fundamentinių ir taikomųjų dalykų santykis, tačiau kai kuriose bakalauro lygio programose vis dar stokojama

bazinių lituanistinių disciplinų (pavyzdžiui, Klaipėdos universiteto Lietuvių filologijos ir kalbos tvarkybos studentai visai nesupažindinami su lietuvių tarmėmis). Taip gali būti užkertamas kelias tolesnei šiuolaikinių mokslo sričių (pavyzdžiui, regioninės dialektologijos, ekonominės lingvistikos ir pan.) plėtrai Lietuvoje. Iki šiol į aukštesnį studijų lygį nepakilta ir tose studijose, kur greta lituanistikos studijuojama kuri nors užsienio kalba: aukštosios mokyklos neturėtų tenkintis vien tik papildomos kalbos (iš)mokymu: būtinos ir gilesnės lingvistinės tos kalbos studijos, kurioms turėtų vadovauti užsienio kalbos dėstytojai.

Visose lituanistinėse programose pasigendama naujų originalių lituanistinių vadovėlių. Dėl mažo studentų skaičiaus jie neleidžiami (ar nerašomi?). Taigi lituanistikos vadovėlių ir mokomųjų knygų bazė turėtų būti iš esmės atnaujinta. Atkreiptinas dėmesys ir į gana solidų profesūros amžiaus vidurkį.

Pabrėžtina, kad visose programose racionaliai paskirstytos paskaitų ir pratybų valandos, tačiau iki šiol iš esmės neatliekamas studentų savarankiško darbo krūvio stebėjimas ir jo koregavimas pagal stebėjimo rezultatus. Studentų, besirenkančių lituanistines programas, skaičius aukštosiose mokyklose tolydžio mažėja, ne į gerąją pusę kinta ir jų pradinis pasirengimas studijuoti. Todėl realaus savarankiško darbo metodiką būtina pertvarkyti pagal šiuolaikinius reikalavimus.

Palyginti dar nedaug šių programų studentų ir dėstytojų naudojami tarptautiniais mobilumo programomis. Kažin ar tarptautinis uždarumas gali būti grindžiamas lituanistikos, kaip studijų objekto, specifiškumu. Kilstelėjus teorinį studijų lygį ir pasirinkus tinkamą taikomąjį pobūdį, šie dalykai turėtų išsispęsti.

Pagerėjusios (ar bent nepablogėjusios) studentų mokymosi sąlygos. Ypač išskirtinės jos yra Šiaulių universitete. Akivaizdu, kad europinė finansinė parama gali būti lemtingas veiksnys gerinant regioninių universitetų infrastruktūrą.

Ekspertų pokalbiuose su programų partneriais ir absolventais išryškėjo ir dar viena teigiama, anksčiau nepastebėta tendencija – pabrėžiama šias programas baigusią absolventų reikšmė regionui, miestui ir aplinkinėms savivaldybėms. Taigi darosi akivaizdu, kad regionuose pradedama vertinti ne tik mokslinė ar socialinė, bet ir kultūrinė universitetų reikšmė.

Ekspertų grupės vadovė prof. dr. Danguolė Mikulėnienė

Vilnius

2014 m. spalio 10 d.